

1981-06-17
dk

11.1211-1424-81

Statens naturvårdsverk
Box 1302
171 25 SOLNA

Bildande av Hagebyhöga naturreservat i Hagebyhöga, Vadstena kommun

Med stöd av 7 § naturvårdslagen förordnar länsstyrelsen det område som avgränsats på bifogad karta som naturreservat.

Benämning: Hagebyhöga naturreservat

Kommun: Vadstena

Socken: Hagebyhöga

Fastighet: Fastighetsbildning pågår. Området omfattar för närvarande delar av fastigheterna Aska Norrgård 5:1, Aska Västergård 6:5 A, Aska VästerIgård 6:5 B, Aska 4:11, Aska 10:l.
= Aska Askegård 4:12

Areal: 11,5 ha

Ägare: Staten, naturvårdsfonden

Lägesbeskrivning: Reservatet ligger strax Ö riksväg 50, ca 3 km NO Vadstena centrum.

Beskrivning: Reservatområdet består av källvattenpåverkad kärrmark med kalktuffbildning, unik kalkkrävande flora och märkligt sammansatt fauna av ryggradslösa djur. De i kalktuffen inlagrade växt- och djurlämningarna utgör ett värdefullt dokument över klimatets, florans och faunans utveckling efter istiden.

Grund för beslutet: Syftet med reservatet är att bevara den särpräglade kalkkärrsfloran med bland annat en rad orkidéer, svarthö, majviva, axag och olika kalkmossor.

Reservatföreskrifter

För att trygga ändamålet med reservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen att nedan angivna föreskrifter skall gälla för området.

A Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen angående inskränkning i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

- 1 uppföra byggnad eller annan anläggning, länsstyrelsen kan dock medge undantag för parkeringsplats och sanitär anordning,
- 2 anlägga väg annat än till eventuell parkeringsplats enligt ovan,
- 3 bedriva täkt, gräva, schakta, spränga, borra, dika, dränera, dämna, utfylla, plöja eller utföra annan mekanisk markberedning,
- 4 anordna upplag,
- 5 bedriva skogsbruk,
- 6 utnyttja området för bete med får och getter,
- 7 ändra florans eller faunans sammansättning genom införande av för området nya arter,
- 8 gräva upp växter samt plocka blommor, gräs och mossor,
- 9 tillföra växtnäringsämnen,
- 10 använda bekämpningsmedel,
- 11 upplåta mark för camping och husvagnsuppställning,
- 12 framföra fordon annat än till anvisad P-plats.

B Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen angående förvaltande myndighets rätt att vidtaga åtgärder för att tillgodose ändamålet med reservatet

Med stöd av 9 § naturvårdslagen förpliktigas markägare och innehavare av särskild rätt till marken att tåla att följande åtgärder vidtages inom reservatet.

- 1 Skötsel av området innefattande erforderlig vegetationsröjning, eventuell betesdrift samt uppsättande och underhåll av stängsel.
- 2 Uppförande och underhåll av vissa anläggningar för kanalisering av allmänhetens utnyttjande av området.
- 3 Anordningar för utmärkande av reservatområdet och av anläggningar inom detta.

C Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen gällande allmänheten

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

- 1 hacka, gräva eller på annat sätt skada markytan eller fast naturföremål,

2 gräva upp växter eller plocka blommor, gräs och mossor,

3 samla insekter och andra ryggradslösa djur,

4 göra upp eld,

5 parkera annat än på därför iordningställd plats,

6 tälta eller uppställa husvagn.

Efter särskild ansökan kan undantag från vad som sagts under A och C meddelas av länsstyrelsen i samband med vetenskapliga undersökningar av reservatets geologi, flora och fauna.

D Bestämmelser enligt 9 § naturvårdsförordningen om vård och förvaltning

a) Syftet med vården och förvaltningen. Reservatet skall skötas genom vegetationsvård med röjningar, bete och/eller slåtter så att den rika och speciella kalkkärrsfloran med bland annat orkidéer, svarthö, majviva, axag och olika kalkmossor gynnas.

b) Skötselplan. Reservatet skall skötas enligt anvisningar i skötselplan. Förslag till sådan plan skall upprättas genom förvaltarens försorg i samråd med länsstyrelsen.

c) Reservatet skall utmärkas av förvaltaren i enlighet med naturvårdsverkets anvisningar.

d) Naturvårdsförvaltare. Reservatet skall i naturvårdshänseende förvaltas av skogsvårdsstyrelsen. Vid förvaltningen skall naturvårdsförvaltaren följa de direktiv som fortlöpande kan komma att meddelas av länsstyrelsen.

Beslutet gäller från den dag det vunnit laga kraft.

Besvär till jordbruksdepartementet enligt bilaga (formulär 8).

I den slutliga handläggningen av detta ärende, i vilket länsstyrelsen i plenum fattat beslut, har förutom föredraganden deltagit länsrådet Lars Rydberg, bitr överlantmätaren Ragne Uhrberg, byrådirektören Per Sandström, länsassessorn Bo Hultström och länsantikvarien Sven E Noreen. I styrelsens beslut deltog landshövdingen och ledamöterna Per-Olof Strindberg, Göthe Anderson, Olle Anderberg, Thore Pettersson, Arne Nilsson, Erik Wärnberg, Per A Pettersson, Rolf Andersson, Nils Lennstam och Stig Magnusson samt suppleanterna Carin Johansson, Lennart Johansson och Sven-Erik Sunnerud.

Göte Svenson
Landshövding

Kjell Karlsson
Byrådirektör

Bilaga
karta

Kopia till
akten (naturreservatdossier)
skogsvårdsstyrelsen
statens planverk
lantbruksnämnden
Vadstena kommun
FBM i Mjölby lantmäteridistrikt
statens vägverk, vägförvaltningen i Östergötlands län
lantmäterienheten
planenheten
länsantikvarien
plankansliet
registret

Införes i länets författningssamling
”- Östgöta Correspondenten, Folkbladet Östgöten och
Motala Tidning

I ALLMÄN BESKRIVNING

1. Administrativa data

SKYDDSFORM: NATURRESERVAT

OBJEKTNUMMER: 0502 046

BESLUTSDATUM: 81 06 17

KOMMUN: VADSTENA

REGISTEROMRÅDE: HAGEBYHÖGA SOCKEN

LÄGE: RESERVATET LIGGER INTILL RIKSVÄG 50,
CA 3 KM NORDOST VADSTENA CENTRUM.
TOP.KARTAN 8 E HJO NO
EK.KARTAN 8E 6J VADSTENA

AREAL: 11 HA

FASTIGHETER: OMRÅDET OMFATTAR DELAR AV FASTIGHETERNA
ASKA 5:1, ASKA 6:5 A, ASKA 6:5 B, ASKA 4:11 SAMT ASKA 10:1

ÄGARE: STATEN, NATURVÅRDSFONDEN

2 Grund för beslut samt föreskrifter

Området är avsatt som naturreservat genom länsstyrelsens beslut 1981 06 17 med de föreskrifter som redovisas i bilaga 11.

GRUNDEN FÖR BESLUT

Reservatsområdet består av källvattenpåverkad kärrmark med kalktuffbildning samt en unik kalkkrävande flora och märkligt sammansatt fauna av ryggradslösa djur.

De i kalktuffen inlagrade växt- och djurlämningarna utgör ett värdefullt dokument över klimatets, florans och faunans utveckling efter istiden.

Syftet med reservatet är att bevara den särpräglade kalkkärrsfloran med bland annat en rad orkidéer, svarthö, majviva, axag och olika kalkmossor.

FÖRESKRIFTER

För att trygga ändamålet med reservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 8 - 10 paragraferna i Naturvårdslagen samt 9 paragrafen i Naturvårdsförordningen att de i bilaga 11 angivna föreskrifter skall gälla för området.

3. Översiktlig beskrivning av befintliga förhållanden

3.1 NATURFÖRHÅLLANDEN;

Geologi

Området är beläget i Östergötlands slättområde där berggrunden utgörs av sedimentära bergarter avsatta under tidsepoken kambrium - silur.

Lagerserien består av sandsten, skifferar samt kalksten. Den senare är avsatt under ordovicium och präglar till stor del hela slättområdet vad gäller vegetationen.

Området är flackt men sluttar svagt mot nordväst.

De lösa avlagringarna består av kärrtorv, lerig sandig morän samt postglacial finlera.

Kalktuffbildning pågår på flera ställen inom reservatet.

Tuffbildningen sker i huvudsak under medverkan av mossarten

Philonotis calcarea (kalkäggmossa).

Vid gölen inom område B finns en äldre tuffkupol rik på fossilt material.

Inom område C har kalktuffbildning skett.

Vegetation

Kalkkärrbegreppet är i många fall svårdefinierbart. Eftersom kalkkärren eller extremrikkärren framförallt är intressanta ur botanisk synpunkt har särskilt kalkgynnade

växtarter använts som skiljearter mot övriga rikkärr, vilka till skillnad från extremrikkärr inte är kalkbundna.

Dessa skiljearter har varit näbbstarr, kärrknipprot och malviva. Alla dessa arter återfinns i Hagebyhöga-kärret. Rent allmänt kan man påstå att kalkkärrarna är ett av Östergötlands mest särpräglade biotoper. Bl.a återfinns relikter från senglacial tid - svarthö.

Denna återfinns i flera kalkkärr i västra Östergötland men torde under senare tid ha minskat på grund av att många kalkkärr grävts upp till vattentäkt för jordbruket. I ÖSTGÖTA FLORA från 1874 redovisar lektor N C KINDBERG svarthö från 17 platser. Dessa platser överensstämmer dåligt med nutida växtlokaler.

Svarthö förekommer dock allmänt i Hagebyhöga-kärret.

Detta kalkkärr har karaktären av en backmyr, där vegetationen utgörs av en blandning av stäpp- och fuktängsarter. Mellan de fuktiga myrpartierna med bl.a ax-ag och kärrfräken dominerar älväxing. Krissla och spärriöstar bildar stora bestånd på ett par ställen. Majviva täcker under våren stora områden inom betestrampade ställen.

Orkidéfloran är den förnämsta i Östergötland. Bl.a hyser kärret en orkidéart som inte påträffas på någon annan plats i Östergötland, nämligen myggnyckeln. Den har iakttagits på ett 10-tal olika platser i kärrmarken, främst vid de små vattenhål där den förekommer sparsamt.

Bland övriga orkidéarter är ängsnycklarna rikligast företrädade. Vid en inventering utförd av Lars- Åke Gustafsson (bilaga 4-5) bedömes förekomsten till omkring 600 ex.

Ängsnycklarna har sin största utbredning längst i norr nära parkeringsplatsen, speciellt vid den recenta tuffbildningen samt längst i öster vid reservatsgränsen.

Blodnyckel har en homogen spridning bland ax-ag bestånden, speciellt i södra delen av område B.

Ren ängsnyckel har sin största utbredning i enbuskområdena i södra delen av område B. Bedömt antal är ca 400 ex.

Kärrknipprot förekommer ymnigt på sina håll, kanske mest i kärrets södra delar.

Flugblomster och honungsblomster är andra vanliga orkidé-inslag.

Längst i söder växer bland axagtuvorna rikligt med sumpnyckel. Buskvegetation förekommer spridd inom hela kärret. Denna utgörs främst av olika salixarter, björksly, olvon och enbuskar.

I torrängsvegetationen ingår bl.a backtimjan.

DJURLIV

Området hyser en för biotopen typisk artsammansättning av fågel. Här häckar bl.a sånglärka, ängspiplärka, gulärta, gräshoppsångare, enkelbeckasin, törnskata, ärtsångare, grönfink, buskskvätta samt gulsparv.

Dessutom har vid enstaka tillfällen observerats jorduggla och skogssnäppa.

Området genomströvas kontinuerligt av fälthare, rådjur och grävling.

Molluskfaunan, både den recenta såväl som den fossila, är märkligt sammansatt och är skyddsvärd. (Henrik Waldén, opub.)

3.2 KULTURHISTORISKA FÖRHÅLLANDEN

På gamla storskifteskartor från 1781 från Hagebyhöga står att läsa bl.a "kärr med källefly och gungfly och idel tovor. Fällan omöjlig att gå över och mera farlig än nyttig för kreatur. Belägenheten är dock höglänt. Betet är ganska ringa (Se bilaga 7)

Hagebyhöga har förmedlingen enbart betats men givet magert bete. Betesdriften har fortsatt under senare tid, men har under långa tidsperioden legat helt nere. Kärret har av naturvårdsskäl beteshävdats till viss del under senaste tiden.

Kalktuffbrytning inom det norra partiet är av gammalt datum. Brytning lär dock ha skett så sent som under krigsåren.

3.3 MARKANVÄNDNING

Området har använts som betesmark under känd tid, men har också legat helt för "fäfat" under långa perioder. Någon annan markanvändning är inte känd förutom den kalktuffbrytning som skett i norra delen.

Området spelar idag en mindre roll för det rörliga friluftslivet men besöks flitigt av botaniska intresserade under vår och försommar.

3.4 TILLGÄNLIGHET

Området är lättillgängligt strax Ö om riksväg 50 och endast 3 km från Vadstena centrum. Det kan nås mycket lätt med både bil och buss.

3.5 SLITAGE OCH STÖRNINGSKÄNSLIGHET

Kärret är försett med delvis spångad led varför de flesta besökande använder denna. Störningskänsligt är dock tuffkupoler och den norra delen av området (intill parkeringen) där många besökande trampar under orkidéernas blomningstid.

3.6 INVENTERINGAR

Hagebyhöga kalkkärr har inventerats i flera olika omgångar vad det gäller floran. Den senaste har utförts av Lars-Åke Gustafsson (bilaga 4-5).

Kärret har även inventerats gällande den lägre faunan (Mollusker) av Henrik Walldén (opublicerat).